

דָּרָךְ יִשְׂרָאֵל

א ל

הַסּוֹצִיָּאָלִיזְם

בהוצאת „הארגון הסוציאליסטי הישראלי“
(מערכת „מצפן“)

ת. ד. 8470

תל-אביב

אין כמעט מלה שמשתמשים בה במובנים כה רבים ושונים כמו המונח „סוציאליזם“. החל מן המאה ה-19 נתייחדו למונח זה שתי משמעויות פוליטיות עיקריות, נבדלות זרמזו:
סוציאליזם — משטר חברתי ופוליטי שבו אין בעלות פרטית על אמצעי הייצור העיקריים.

סוציאליזם — תנועה פוליטית השואפת לכינון משטר כזה. בסוף המאה התשע עשרה ובתחילת המאה הנוכחית, התגברו הסתירות והמשברים בסדרי הכלכלה והשלטון הקאפיטליסטיים ששררו באירופה. הסיסמה „סוציאליזם“ הפכה למוקד משיכה רב עוצמה; היא שמשה (ומשמשת עד היום) ביטוי למאווייהם של השכבות והמעמדות המקופחים עי“ הסדר הקיים, למשטר חברתי בו אין ניצול של איש ע“י רעהו.

אך בתור התנועה הסוציאליסטית, שצברה תנופה עצומה, היו קיימים — כבר מראשיתה — זרמים וגוונים נבדלים מאוד זה מזה. יתר על כן, גם זרמים פוליטיים שלא היתה להם כל זיקה לרעיון הסוציאליסטי נטלו לעצמם את השם הפופולארי הזה. הדוגמה הבולטת ביותר: „המפלגה הנאצינל-סוציאליסטית“ של היטלר. במשך המאה הנוכחית הגיעו לשלטון בארצות רבות מפלגות השייכות לאגפים שונים של הזרם הסוציאליסטי. כתוצאה טבעית מכך מייחסים היום את השם „סוציאליזם“ לא רק לתנועות פוליטיות שונות, אלא גם למשטרים מדיניים שאין ביניהם הרבה מן המשותף. בארצנו מכריזות כל המפלגות ממפא“י שמאלה, שהן דוגלות ברעיון הסוציאליסטי — אם כי כל אחת מהן מציבה לפניה כמופת משטר אחר.

האידיאולוגים של מפא“י טוענים כי למעשה כבר שורר בישראל משטר סוציאליסטי, והמהדרין-שבמהדרין ביניהם קובעים — תוך שביעת רצון — כי בישראל הגיע הסוציאליזם להתגשמותו הנעלה ביותר, והוא משמש „אור לגויים“.

במפ“ם מקובלת הדעה, כי בישראל שורר עדיין משטר רכושני, אולם קיימים בו תאים סוציאליסטיים — הלא הם הקבוצים. מק“י מחזיקה בדעה כי ברית המועצות היא היא המופת למשטר

סוציאליסטי. יתר על כן מק"י מקבלת את ההנחה של ההנהגה הסובייטית, כי ברה"מ מתקרבת במהירות לשלב העליון של משטר זה — השלב הקומוניסטי. אגב, הקומוניסטים הסיניים, למשל, שוללים בתוקף הנחה אחרונה זו; הם קובעים שכל מדינות הגוש המזרחי עדיין „רחוקות, רחוקות מאוד“ מן השלב העליון.

מסתבר, כי הארגון הסוציאליסטי הישראלי אינו יכול להסתפק בהכרזה על תוארו, עליו להבהיר במדויק באיזה מין סוציאליזם הוא דוגל. כלומר: מהי דרכה הפוליטית ואיזה המשטר שאליו הוא חותר.

מהפכה תעשיתית שנייה

הסוציאליזם, מעצם טבעו, אינו מוגבל בגבולות לאומיים. מניחי היסוד של רעיון זה חזו אותו לא כפתרון המיוחד לארץ מסוימת אלא כדרך המייעדת לאנושות. בכך הם נתנו ביטוי לעובדה שאירגון החברה האנושית כולה על בסיס סוציאליסטי הוא הכרח היסטורי. יתר על כן, התגשמות מלאה של הסוציאליזם תיתכן רק בקנה מדה כל-עולמי. אפילו במסגרת המשטר הקאפיטליסטי בן זמננו, מהווים הגבולות הלאומיים מכשול עצום להתפתחות כוחות הייצור. מכאן — יצירת יחידות איזוריות (כמו השוק המשותף) שבהן מנסים להתגבר על מגבלות השוק הלאומי.

הטכנולוגיה המודרנית כופה מעצם טיבה ייצור בקנה מידה בינלאומי, עבור השוק העולמי (או האיזורי) ולא לשוק לאומי מצומצם. על אחת כמה וכמה הסוציאליזם, החייב להתבסס על הטכנולוגיה החדשה ביותר (כדי ליצור את השכע הדרוש למשטר זה) ועל אירגון מדעי של חלוקת העבודה הכלל עולמית. משטר כזה מניח במהותו יצירת יחידה כלכלית (ולכן גם מדינית) כלל-עולמית.

הקאפיטליזם, אשר התבסס על המהפכה התעשיתית הראשונה — מהפכת הקיטור — מחק בדרכו את המסגרות המחוזיות הפיאודליות, ויצר את השוק הלאומי.

הסוציאליזם, — בהתבססו על המהפכה התעשיתית השנייה — מהפכת האוטומציה והאלקטרוניקה, הנמצאת עתה אך בשלביה הראשונים — נועד לבטל את הגבולות הלאומיים.

מבחינה זו „סוציאליזם בארץ אחת” הוא — אבסורד.

מצד שני, הגשמת הסוציאליזם מותנה בכך, שבכל ארץ וארץ בפני עצמה יכבשו את השלטון הפוליטי מעמדות ומפלגות חדשים. אלה צריכים להיות מסוגלים — וגם חייבים לרצות — להפקיע את אמצעי הייצור העיקריים מן הבעלות הפרטית להעביר את הייצור לפסים של תכנון מדעי מודרני ולבצע שינויים משפטיים, סוציולוגיים וחינוכיים מעמיקים.

הניסיון ההיסטורי מוכיח במירור כי לשם הגשמת מערכת שינויים מעין זו, דרושה מהפכה פוליטית. אי אפשר להתחיל בשינויים המוליכים לסוציאליזם מבלי לסלק את הכוחות השליטים הקיימים מעמדותיהם הפוליטיות והכלכליות, ופירוש הדבר — מהפכה.

לא אש בקוצים

הזרם המהפכני בתנועה הסוציאליסטית הניח במשך תקופה די ארוכה, כי מהפכה פוליטית זו תפרוץ כמעט בעת ובעונה אחת בארצות המפותחות. הכוונה היתה לארצות אירופה המערבית והמרכזית; ומאחר שארצות אלה שלטו על רוב כדור הארץ היה פרוש הדבר — מהפכה עולמית.

אך ההתפתחות ההיסטורית היתה שונה. המהפכות הסוציאליסטיות פרצו והצליחו דוקא בארצות מפגרות יחסית, ובדרך כלל במסגרת לאומית. בין מהפכה אחת לחברתה השתרעו רווחי זמן לא קצרים. מתברר, כי המהפכה העולמית אינה דומה לאש האוכלת בשדה קוצים, אלא מורכבת משרשרת של מהפכות מבודדות יחסית, הפורצות בגבולות לאומיים. מהפכות אלה מבשילות בקצב שונה, כתוצאה מהתנאים הפנימיים היחודיים השוררים בכל ארץ וארץ, ובכל איזור ואיזור.

ובכן, אנו רואים את עצמנו כחלק מזרם היסטורי עולמי. אולם נקודת המוצא שלנו היא — התנאים הספציפיים והבעיות המיוחדות של מדינת ישראל, הנמצאת במזרח התיכון.

רעידת אדמה מתמדת

המהפכה מבשילה והופכת להיות אקטואלית בארץ מסימת. בעקב משבר השלטון הקיים ואייכולתו המהותית לפתור את הבעיות הכלכליות הסוציאליות והלאומיות המרכזיות של אותה ארץ. במציאות אין המהפכה הסוציאליסטית מנצחת מפני שהרעיון הסוציאליסטי נותן את התשובה המדעית הנכונה לבעיות האנושות כולה, אלא בגלל היות מהפכה זו נחוצה לפתרון הבעיות הדוחקות בארץ הנתונה.

כל המדינות התת־מפותחות ניצבות לפני בעיה דומה: להשתחרר משלטון כלכלי זר וכובל, לבצע את התיעוש ולבטל את הסער העצום בינן לבין הארצות המפותחות. אולם בשום מדינה כזו אין הקאפיטליזם מסוגל לבצע את הקפיצה העצומה הדרושה. להיפך, פיגורן של הארצות התת־מפותחות, שבהן נהוגה השיטה הקאפיטליסטית (כמו הודו), הולך וגדל במקום שיצמצם.

כתוצאה טבעית מכך הופכים האיזורים התת־מפותחים לחממה של מהפכות סוציאליסטיות.

המזרח הערבי נמנה ללא ספק על איזורים אלה. ואכן, סיסמת הסוציאליזם הפכה לפופולארית ביותר מהרי האטלס ועד עמק הפרת והחידקל. יתר על כן, בעיית הפיתוח משולבת כאן עם בעיית האיחוד הלאומי. שתי אלה יחד יוצרות חומר־נפץ אדיר — ולכן שרוי האיזור ברעידת אדמה פוליטית מתמדת. סדרת ההפיכות הזעזועים בארצות ערב יכולה להסתיים רק באופן אחד: הקמת איחוד סוציאליסטי של מדינות המרחב. אין לדעת בדיוק איזו צורה ילבש תהליך זה וכמה זמן ימשך — אך התחנה הסופית ברורה בהחלט.

עד כמה שלא יראה הדבר מוזר בעיני כמה אנשים בישראל — הרי ארצנו נמצאת בקדמת אסיה, כלומר, אנו נמצאים באיזור בו המהפכה הסוציאליסטית עומדת באופן כרוני על הפרק. כל דיון רציני בדרכי הפתרון של בעיותיה היסודיות של מדינת ישראל חייב להביא בחשבון את הנתונים היסודיים הללו.

שני סעיפים שלובים

ישראל עצמה נצבת לפני שתי בעיות עיקריות:
— יחסיה עם הערבים;

— בעיית הכיסוס הכלכלי.

ברור שיש קשר גומלין הדוק בין שני סעיפים אלה. אין להעלות על הדעת כיסוס משק בריא במדינה קטנה שאינה עשירה במיוחד באוצרות־טבע, ללא יחסים כלכליים הדוקים עם הסביבה הקרובה. המדובר אינו רק בכך שהמצב הביטחוני הרעוע מאלץ את ממשלת ישראל להוציא סכומים עצומים לצרכי צבא. אפילו אם היינו מתעלמים לרגע מהוצאות אלה, הרי שעצם העדר יחסים כלכליים בין ישראל לסביבתה מעוות את כל המבנה הכלכלי שלה. בתעשיה מושקעים מיליונים בלתי ספורים — אך העצמאות הכלכלית אינה מתקרבת, משום שהתעשיה המוקמת מכוונת לשוק הפנימי המצומצם או לשווקי יצוא מרוחקים ובדרך כלל גם בלתי טבעיים. המקום תעשיה ישראלית לשם ייצוא לארצות השוק המשותף ולארצות־הברית, דומה לאדם הנוטע מטעי תה לשם ייצוא לציילון.

בסקטור החקלאי המצב חמור לא פחות. הניסיון לפתור את שאלת המיים בנפרד ממדינות האיזור עומד להסתיים בתוצאה מפוקפקת, גורם להתנגשויות עם הארצות השכנות ועלול להגמר בשואה.

למרות העובדה שכלכלת המדינה בנויה על יסודות כה מעוותים, אין הדבר מוצא את ביטוייו במצוקה חריפה. כי את הגרעון העצום במאזן התשלומים מכסה הממשלה בעזרת מגביות שונות, מלוות ומענקים, ומכירת אוצרות הארץ בזיל הזול. התוצאה: תלות הדוקה במרכזי השלטון במערב, ורגישות גדולה לכל שפל כלכלי בארה"ב. ברגע שיהיה זה בלתי רצוי — ובלתי אפשרי — למערב לתמוך תמיכה פוליטית בישראל, יתבטא הדבר במשבר כלכלי עמוק ובהורדה קטסטרופלית של רמת החיים.

אין אנו נמנים על אלה הסבורים כי הקאפיטליזם מצא תרופה סופית לבעית עודפי הייצור, ולמשברים המחזוריים שלו. אולם בכדי שיווצר בארץ מצב של מצוקה חריפה, אין אפילו צורך במשבר עמוק במיוחד בארה"ב. חוסר עניין של האחרונה בישראל מספיק לערער את זרם השקעות ההון והמגביות.

יש, איפוא, להניח במדה רבה של ודאות כי במוקדם או במאוחר יפתח בישראל משבר כלכלי. אין, כמוכח, לנבא מראש את הצורה המדויקת שהוא ילבש — האם יהיה דומה

להתפוצצות פתאומית או לשקיעה הדרגתית. כמו כן אין לחזות עתה את המועד המדויק שבו יפרוץ המשבר. אך עצם התחזית של פריצתו היא כמעט וראית.

הסכסוך הישראלי — ערבי

אך השפעתו של הסכסוך הישראלי—ערבי אינה רק כלכלית. עצם העובדה שמדינה קטנה כשלנו נמצאת במצב של סכסוך חריף ומתמיד עם כל סביבתה הקרובה, מעמיד אותה בסכנה מתמדת. כל שינוי צבאי ופוליטי רציני באחת המדינות השכנות יוצר רפלקס של מצב־חירום במדינת ישראל. בכל שעה עלולה להיווצר סיטואציה שתעמיד בסימן־שאלה את עצם קיום המדינה. לדוגמא: התחלפות המשטר בירדן — עקב סילוקו הצפוי של המלך חוסיין — תערער את כל המבנה העדין הצבאי־פוליטי שעליו סומכת המדיניות הישראלית הרשמית, ותיצור תגובת שרשרת שסופה עלול להיות מסוכן. הסכסוך הישראלי—ערבי אינו תוצאה של רגשות שנאה ונקם מצד הערבים כלפי היהודים, המדיניות הציונית הרשמית כלפי הערבים במזרח הערבי (בפלשתינה ובמדינת ישראל) במשך חמישים השנים האחרונות היא שגרמה לשנאת הערבים. שלושת האלמנטים של הציונות — האידיאולוגיה הנאציונליסטית שמבטלת את הזכויות של התושכים האורייגנליים, המדיניות השרואימפריאליסטית נגד תנועת השחרור באזור, והפרקטיקה של הקולוניזציה ונישול האכרים הערבים — תוך כדי תלותם ההדדית, הנם גורמי הסכסוך.

לכן הבעיה המרכזית של היהודים בישראל היא בעיית יחסיהם עם הערבים בפלשתינה ובמזרח הערבי כולו. זה היה נכון לפני שהוקמה מדינת ישראל, זה נשאר נכון אחרי הקמת המדינה, זה ישאר נכון גם בעתיד, כל זמן שהציונות שולטת במדינה.

התפקיד המרכזי, הראשון והעיקרי של המדיניות הישראלית חייב להיות השגת שלום אמיתי ויציב (המבוסס על יחסים כלכליים ומדיניים תקינים) עם מדינות ערב.

לשם כך על המדיניות הישראלית לתאם את עצמה עם האינטרסים ארוכי הטווח של המוני הפועלים והפלחים הערבים בעולם הערבי — איחוד לאומי וסוציאליזם — ולא עם המדיניות של לונדון וושינגטון.

פריס ובון, באיזור זה של העולם. המדיניות הישראלית כלפי ערביי פלשתינה חייבת לא לעמוד בניגוד לאינטרסים הפוליטיים והכלכליים ארוכי הטווח של הפועלים והפלחים הפלשתינאיים, דהיינו — איחוד העולם הערבי והסוציאליזם.

פתרון ממשי וסופי של הסכסוך ישראלי—ערבי יושג רק כאשר ישראל תהווה חלק אורגני מהמזרח הערבי, ולא גוף זר ונפרד בתוכו. אך המטרה המרכזית וההיסטורית של התנועה הציונית איננה השגת שלום אמיתי ויציב עם העולם הערבי. המטרה ההיסטורית של הציונות היא: „קיבוץ גלויות, רוב העם היהודי בא"י השלמה". כל השיטה של המדיניות הציונית הרשמית היתה והנה שיטה של יצירת עובדות כלכליות, חברתיות, צבאיות ופוליטיות על חשבון הערבים.

מאז הקמת מדינת ישראל ועד היום מונחה כל המדיניות הישראלית בכל השטחים (חוץ, בטחון, עליה, פנים, כלכלה, חקלאות, התישבות וכו') ע"י השאיפה לבסס ולהנציח את הסטטוס קוו הנוכחי, דהיינו הנצחת המצב הקיים כרגע, לא רק בשאלת הפליטים הגבולות כי גם בכל השאלות הנוגעות; הנצחת הפירוד בין המדינות הערביות (נגד האיחוד הערבי) והנצחת ההשפעה האימפריאליסטית באיזור.

לשם כך התאימה ההנהגה הציונית של הישוב היהודי בפלשתינה ובמדינת ישראל, מאז ומתמיד, את מדיניותה עם האינטרסים של לונדון, וושינגטון, פריס ובון במזרח התיכון.

מדיניות ישראלית המכוונת לשלום עם העולם הערבי מצריכה מהפכה כוללת בכל מערך המדיניות הישראלי כפי שהוא כיום. היא מחייבת:

- תמיכה במגמות האיחוד והסוציאליזם בעולם הערבי;
- תמיכה במגמה האנטי־אימפריאליסטית שבעולם הערבי;
- הכרה בזכות ההגדרה העצמית של ערביי פלשתינ;
- ביטול הממשל הצבאי הקיים לגבי הערבים בישראל;
- נכונות לקבלתם, יישובם ושיקומם של הפליטים הערבים הפלשתינאים.

הבעיות היסודיות של השאלה הישראלית—ערבית יכולות לבוא על פתרון הסופי והשלם רק ע"י השתלבות ישראל בלתי ציונית

באיחוד ערבי סוציאליסטי, על יסוד ההכרה בזכות ההגדרה העצמית של העם הערבי והעם הישראלי.

מהפכה כוללת זו בכל מערך המדיניות הישראלית מחייבת כי השלטון בישראל יעבור לידי כוחות פוליטיים אשר השתחררו לחלוטין מכל אידיאולוגיה ציונית.

כל זמן שהסכסוך הישראלי ערבי לא יבוא על פתרונו, לא תחלש השפעתו ולא תפחת משמעותו לגבי ישראל — אלא להיפך; כי מאזן הכוחות המדיני, הכלכלי והצבאי באיזור משתנה ללא הרף ובמהירות לרעת המשטר הקיים בישראל. יחד עם התעצמות המאבק האנטי-אימפריאליסטי והאנטי-קאפיטליסטי, למען האיחוד הלאומי והסדר ציאלזום, בעולם הערבי, עליית משקלם היחסי של הערבים לעומת ישראל היא בלתי נמנעת, בתוקף המשאבים העומדים לרשותם, בתוקף הפוטנציאל העדיף שלהם.

המשטר הקיים בישראל, מעצם טבעו, אינו מסוגל לפתור את הבעיה הזו — להשיג יחסים תקינים עם הסביבה ולהשתלב בה. המסקנה מכל זה היא בלתי נמנעת. למרות מראית-העין המטעה של יציבות מדינית ושגשוג כלכלי; למרות השלווה והרגשת הבטחון שרוכז אזורי המדינה הדרורים בה; למרות העובדה שהממדים הכלכליים-המקובלים (הכנסה לאומית לגולגולת, הרכב כח-העבודה, וכיו"ב) משייכים, כביכול, את ישראל למדינות המפותחות — למרות כל אלה מבשרים התנאים המיוחדים של מדינת ישראל זעזועים כלכליים, מדיניים, וחברתיים עמוקים.

סוציאליזם והשתלבות

ברור, איפוא, שבמוקדם או במאוחר יעמד על הפרק שינוי יסודי במערך המדיני והכלכלי הקיים.

השינוי היחיד המסוגל לפתור כיאות את שתי הבעיות היסודיות של ישראל הוא — הקמת משטר סוציאליסטי בישראל. במונח זה אנו מתכוונים, בקווים כלליים, למשטר אשר ילאים לאלתר את אוצרות הטבע והקרע, את הבנקים, את מפעלי התעשייה הגדולים, את סחר החוץ ואמצעי הייצור העיקריים האחרים, סחר

הפנים, הגדול והבינוני, והשרותים העיקריים. יועברו בהדרגה לבעלות החברה וינהלו באופן ישיר ע"י העובדים בהם. כל הפעילות הכלכלית תהיה כפופה למסגרת הכללית של תכנון מדעי כולל ומקיף לטווח קצר ולטווח ארוך, המכוון הן לפתוח מאוזן של כלכלת המדינה והן לסיפוק הצרכים החומריים והרוחניים של אזרחי המדינה על רמה נאותה ומתאימה לתקופה המודרנית.

השלטון הפוליטי יהיה בידי המוני העובדים ויתבסס על ועדי העובדים הנבחרים באופן ישיר ובכל הדרגים ע"י העובדים עצמם, והכפופים לבוחריהם; הבוחרים יוכלו לשלול בכל עת את המנדט מכל נציג שאינו לרוחם.

בשטח מדיניות החוץ יאפשר משטר כזה ניתוק התלות במרכזי השלטון במערב ויצור תנאים נאותים להדברות לשם פתרון הסכסוך הישראלי—ערבי ולהשתלבות במערך סוציאליסטי איזורי.

פתרון — או מבוי סתום

הפתרון הסוציאליסטי הוא הפתרון היחיד, הן משום שזהו כיוון ההתפתחות הכללי באזורנו (ובהיקף רחב יותר — בעולם כולו) והן משום שאין אפשרות לבסס כהלכה את משק הארץ ולהבטיח רמת חיים הוגנת לעובדים, ללא משק סוציאליסטי מתוכנן.

אולם מכאן עדיין לא נובע כי בהיווצר זעזועים עמוקים במדינה, יתגשם דווקא פתרון זה. במהלך ההסטוריה לא תמיד באה כל שאלה על פתרונה הטוב ביותר. לעתים אף קורה שהפתרונות המתגשמים למעשה, אינם משפרים את המצב הקודם אלא מביאים לידי קטסטרופה גמורה. לדוגמא: המשברים שהתחוללו בגרמניה אחרי מלחמת העולם הראשונה הציבו את השלטון הנאצי כ„פתרון“ — אלא „פתרון“ זה נסתיים בהרס גרוע בהרבה מזה שהיה קיים לפני עלות היטלר לשלטון.

דוגמא אחרת: חברת הלבנים בדרום־אפריקה. הזעזועים המתחוללים בארץ זו (והעתידים עוד להתגבר פי כמה וכמה) אינם מוכרחים להביא לשלוב בין הגזעים; הם עלולים להסתיים בהשמדת הלבנים.

לכן אין אנו נמנים על אלה המתפללים לבוא המשבר, בנוסח:

„כמה שיהיה יותר רע — יהיה יותר טוב“. להיפך, אנו מתכוננים, תוך דאגה, באופק המבשר את בואו הבלתי נמנע כמעט. דוקא משום כך אנו סבורים כי יש להתכונן באופן נכון ויסודי לקראת אפשרות זו, ככדי שהזעזועים הצפויים יביאו לפתרון חיובי ולא למבוי סתום.

רעיון — ומעמד

התגשמותו של הרעיון הסוציאליסטי — כמו של כל רעיון מדיני — תלויה בראש ובראשונה בקיומם של ממעדות שהאינטרס שלהם תואם אותו, ושהיו מסוגלים לשאת אותו על שכמם. אין זה מספיק שאנשים רבים, בעלי רצון טוב, יהיו משוכנעים בנכונותו או בצדקתו של רעיון זה או אחר; מה שדרוש בעיקר הוא שכבה חברותית חרוצה ומסוגלת להביא להגשמתו. לכל מהפכה דרוש רעיון — אבל לא הרעיון הוא שעושה את המהפכה; אותה מבצעים כוחות חברתיים ריאליים.

מה הם המעמדות החברתיים בישראל אשר הסוציאליזם תואם את צרכיהם, ומי מהם גם מסוגל להביא את המהפכה הסוציאליסטית? המעמד היחיד אשר יפגע ויחוסל (בתור כח חברתי) ע"י מהפכה כזו, הוא מעמד בעלי ההון הגדול והבינוני, — היצואנים והיבואנים הגדולים, בעלי המפעלים הגדולים, הבנקאים, הסוחרים הגדולים, הזעיר בורגנות (הכוללת בתוכה בעלי מלאכה, בעלי הון זעירים, אכרים עצמאיים, חברי קואופרטיבים, סוחרים קטנים) עשויה להיות ניטרלית. בדרך כלל אין זו שכבה הנוטה למהפכות ולשינויים ראדיקליים והיא רגילה להגרר אחרי הבורגנות הגדולה. אולם, בתנאי משבר והתערערות הסדרים הקיימים, עשויים חלקים נכרים ממעמד זה לנקוט יחס של פסיביות אוהדת למהפכה סוציאליסטית. שכבה נוספת הנוטה להתפצל בשעת משבר היא האינטלגנציה. חלקים ממנה ודאי יצטרפו, בבוא העת, למחנה המהפכני.

ההתישבות העובדת — בתוקף צביונה החברותי והרעיוני — היא בעלת ברית פוטנציאלית למפנה סוציאליסטי בישראל. חשיבותה העיקרית טמונה בצורת ארגונה ההדוק, וכן בשליטתה על שטחים נרחבים ועל מקורות מזון. אולם מסבות שונות אין מעמד זה מסוגל

להיות הנושא העיקרי של המסנה. בסקטור החקלאי היהודי אינה קיימת בעיה אגררית העשויה להסוך את האכרות לגורם מהפכני ממדרגה ראשונה. ההתישבות העובדת נמצאת בקונפליקט עם המשטר הקאפיטליסטי, אבל קונפליקט זה איננו ישיר; מסיבות היסטוריות קשורה היא בהון הקפיטליסטי וביחוד בהון „הלאומי“ של המגביות. נוסף לכל אלה, משקלה המספרי הוא קטן מכדי שתוכל לשמש כח חברתי קובע במדינה.

מעמד הפועלים בלבד הוא אשר מסוגל להיות הנושא העיקרי של מהפכה חברתית בישראל. האינטרסים היסודיים שלו, משקלו המספרי, צורת ארגונו בתהליך הייצור, רכוזו במרכזים החשובים, המצאותו בנגוד יסודי, ישיר ומתמיד עם המשטר הרכושני, פגיעתו היתרה בעתות משבר, הפסיכולוגיה החברתית שלו — כל אלה הופכות אותו לפוטנציאל מהפכני ראשי בישראל.

כפי שקיומו של חומר נפץ אינו מספיק כדי שתתרחש התפרצות — כך גם קיומו של מעמד שהוא מהפכני בפוטנציה, עדיין אינו מוליד מהפכה. לשם כך דרוש גורם נוסף: פתיל הנפץ הפוליטי הדולק; כלומר, דרוש ארגון פוליטי בעל תיאוריה מתאימה, בעל העזה, המוכן ללכת „עד הסוף“, והקושר את עצמו אל המעמד הזה.

מפ"ם — סיסמאות ריקות

האם קיים בישראל אירגון כזה?
שתי מפלגות בארץ טוענות לכך. „הסוציאליזם המהפכני“ ומצהירות על שאיפתן להנהיג מהפכה סוציאליסטית — מפ"ם ומק"י. אשר למפ"ם, הרי אפילו היינו מקבלים כלשונן את הכרזותיה המהפכניות (ההולכות ופוחתות, דרך אגב). גם אז אי-אפשר היה להתיחס ברצינות אל מפלגה זו כאל גורם מהפכני. כי מפ"ם היא בעיקרה מפלגתו של אגף אחד בהתישבות העובדת — „הקיבוץ הארצי“. היא מיצגת בראש ובראשונה את האינטרסים של הקיבוץ, ובונה את דרכה המדינית עליו. היא פועלת, אמנם, גם בקרב מעמד הפועלים, אולם בתיאוריה שלה נועד לו תפקיד מישני בלבד. יש לכך

גם ביטוי מעשי ביותר: לעיתים קרובות קורה שמפ"ם תומכת במאבק פועלים זה או אחר, אולם כשמנהיגי ההסתדרות וראשי השלטון מאיימים עליה בנידוי ובחרם, היא נסוגה מתמיכתה זו, ועוברת אל המחנה השני. מפ"ם היא, איפוא, ביטוי פוליטי של ההתייחסות העובדת וכאמור — לא מעמד זה הוא המסוגל להיות הנושא הראשי של המפנה.

למעשה, סיסמאותיה המהפכניות הן ריקות לחלוטין מכל תוכן. מפלגה זו קשורה בטבורה — מכחינה ארגונית, אידיאית, לוגית וכלכלית — למערך השילטוני הקיים, לממשלה, להסתדרות הציונית. די לציון שחלק נכבד מתקציבה מזומן עי" המגבית היהודית המאוחדת. מגמת פניה לשותפות בשלטון, ולא להסתתרות. מכאן הפער העצום בין סיסמאותיה למעשיה היומיומיים.

מק"י — תיאוריה גזורה לפי מידה סובייטית

מק"י סובלת ממחלה אחרת לחלוטין. אמנם היא מסתמכת על מעמד הפועלים ואינה קשורה לא למערך השילטוני הקיים ולא לאידיאולוגיה הציונית. אולם היא קשורה למערך אחר: לאסכולה הסובייטית של התנועה הקומוניסטית. בכך טמון שורש חולשתה. מסיבות היסטוריות קיבל האגף המהפכני של הסוציאליזם ברוב הארצות במשך תקופה ארוכה את עיקר השראתו ממוסקבה. רוב המפלגות הקומוניסטיות התרגלו לזהות את האינטרסים של המהפכה בארצותיהן עם האינטרסים החולפים של מדיניות החוץ הסובייטית.

נוצר, איפוא מצב בו חלק ניכר מהמפלגות הקומוניסטיות — ומק"י בתוכן — גוזרות את התיאוריה, המדיניות ודרך הפעולה וההסברה שלהן לפי המידה והצרכים של מהלכי המדיניות הסובייטית. אולם מאז נצחון הסטאליניזם בברה"מ, והשתלטות התיאוריה הסטאליניסטית של „סוציאליזם בארץ אחת“ והשתלטות הביורוקרטיה על המדינה הסובייטית והמפלגה הקומוניסטית הסובייטית, חדלה ברה"מ להיות האבנגרד של המהפכה הסוציאליסטית בעולם. נקודת המוצא של הביורוקרטיה השלטת בברה"מ אינה כיום המהפכה הסוציאליסטית בעולם, כי אם האינטרס הלאומי הסובייטי.

בתקופתנו — תקופת כלי הנשק החדשים ואמצעי־ההשמדה
ההמוניים — רואה הביורוקרטיה הסובייטית את הדרך הטובה ביותר
לשמירת השלום בעולם בשיפור האווירה הבינלאומית — ובמיחד
בינה לבין שליטי ארצות־הברית — ע"י מר"מ ו"ד"ר קיום בשלום"
בין המשטרים השונים בעולם. אולם בכך נדחת המדיניות הסוביי-
טית לתמיכה בייצוב ה"סטאטוס קוו" העולמי, ומניעת זעזועים
ומוקדי־סערה מכל סוג שהוא העלולים לסבך אותה בזירה הבינלאומית.
דבר זה מעמיד אותה בסתירה לאינטרסים של המהפכנים בארצות
שונות. כי הרי הללו מעוניינים דווקא בעירעור המצב הקיים, ומוכנים
לעתים קרובות לנהל מאבק מהפכני מזויין.

הדוקטרינה השלטת היום במפלגות הקומוניסטיות הנוהות אחר
ההנהגה של ברה"מ קובעת, למעשה, כי המאבק המכריע בימינו הוא
המאבק הכלכלי, פוליטי־דילומטי, שבין ארה"ב וברה"מ (ה"התחרות
בשלום" בין שני המשטרים).

בתנאים אלה הומצאה התיאוריה ה"מהפכנית" החדשה, הטוענת
כי הסוציאליזם יבוא לישראל בניחותא, בהשפעת ההקרנה של ההישגים
הסובייטיים בשדה הכלכלה והמדע, על הכרתם של תושבי ישראל.

מגישה זו נובעות מסקנות רעיוניות ופוליטיות מרחיקות לכת.
כאשר מפלגה סוציאליסטית־מהפכנית נוטשת את הסיסמא של כיבוש
השלטון הפוליטי לשם כינון משטר סוציאליסטי, היא צריכה למצוא
תחליף. התחליף נמצא אמנם והוא מוצא את ביטויו באופני ניסוח
שונים. במקום הסיסמא של מהפכה סוציאליסטית, באו התחליפים
הבאים: חתירה לדימוקרטיה, לקידמה סוציאלית, סיסמאות אלה אינן
חורגות ממסגרת של מאבק רפורמיסטי על תמורות במסגרת
הקפיטליסטי — אין הן מדברות על מיגורו של המשטר הקיים
והמרתו באחר.

מסקנה נוספת היא — להפוך את התעמולה להישגי ברה"מ
לאבן פינה עיקרית במערכת ההסברה של המפלגה.
לשם השגת מטרות בלתי־מהפכניות אלה, נחוצים כלים, שיטות
וטקטיקה — שונים מאלו הדרושים להשגת מטרות מהפכניות.
ושנויים כאלה אמנם נעשו במק"י, הן בתחום הארגוני הפנימי —

הרפיית מתח החובות המוטלות על החברים, ועשיית החברות במפלגה לדבר מחייב פחות מאשר קודם לכן. לגבי הטקטיקה ביחס למערך הפוליטי שמחוצה לה, שומה עליה להסתגל להלכי הרוח של העם (המדרך, בדרך כלל, ע"י הכוחות הפוליטיים השליטים במדינה), למען תוכל להשפיע עליו ביתר יעילות בכיוון שצוין לעיל.

בדרך זו הולכות אותן המפלגות הקומוניסטיות המקבלות את הדוקטרינה הסובייטית. בלשון מקובלת, נוהגים פרשנים להגדיר זאת כתהליך של נאציונאליזאציה שעוברת אותן מפלגות. כלומר, הן מנסות להכנס לתמונה של הכוחות הפוליטיים האחרים הפועלים בתוך אותו עם או באותה מדינה. במינוח סוציאליסטי, צריך לכנות זאת — הסתגלות למדיניות של הבורגנות הלאומית השלטת.

במדינות קפיטאליסטיות אחרות, אפשר להבחין בתהליך זה, אך לא בכל מקום מלווה הוא בהתנגשויות פנימיות בתוך המפלגות. מק"י נסחבת בכוח להתכתשות זו מכוח היותה מפלגה דרלאומית. תהליך של הסתגלות למדיניות השלטת בישראל יכול לעבור, חלק יחסית, בקרב היהודים. אין הוא יכול שלא לעורר התנגדות נמרצת מצד הערבים. בפרט, כשגם המפלגות הקומוניסטיות בארצות ערב מקבלות, בדרך כלל, את אותה דוקטרינה עצמה, ומשתדלות להסתגל למדיניות הלאומית שלהן.

זה הוא מקור הסכסוכים החמורים המתלקחים כיום בתוך מק"י. הואיל והתנועה הלאומית הערבית, עם כל ספיחיה הלאומניים, זורמת בכיוון כללי אנטי־אימפריאליסטי; והואיל והתנועה הציונית זורמת בכיוון כללי הפוך — מתקבל הרושם, שהאנשים וילנר — חביבי-טובי, הם יותר מהפכניים. אבל זה לא נכון. עקרונות, מתייצבים הם על אותה דוקטרינה, אלא שהם עושים כך מהצד הערבי; בעוד שמיקונים-סנה עושים אותו דבר עצמו מן הצד היהודי-ישראלי.

מק"י מתדרדרת אל תוך תחום מסוכנת למדי. לא ברור אם יטויח הקרע, אם לאו. יתכן כי ייגרם פילוח, אך לא בכך הטרנדיה. האסון הוא בכך שאף אחד משני הצדדים הנחלקים אינו מעיז להתייצב בשתי הרגליים על הבסיס המעמדי. איש

מבין הניצים אינו מתייחס לבעיות המזרח התיכון בתור איזור
העומד בעיצומה של תמורה חברתית מעמיקה, אשר מעמידה
את כיבוש השלטון הפוליטי ע"י הפועלים והאכרים, על סדר
היום של ההווה, לא של חזון אחרית הימים.

על רקע האמור לעיל, ברור כי יש צורך באירגון אשר —
יקשור את עתידו הפוליטי ואת פעולותיו עם בעמד הפועלים.
יהיה בעל תיאוריה מהפכנית סוציאליסטית,
יהיה בלתי תלוי במערך השלטוני הקיים,

יבסס תוכניתו ודרך פעולתו על הבעיות והתנאים
המיוחדים של ישראל, כחלק מהמזרח התיכון ומהעולם כולו,
יכון את עצמו כהלכה — הן מבחינה אירגונית והן
מבחינה רעיונית — להתפתחויות מהפכניות בישראל ולהקמת
משטר סוציאליסטי.

לשם כך נוצר הארגון הסוציאליסטי הישראלי. לא רב
כוחו היום — אך הוא מייצג את עתידה של ישראל.

אנו פונים לכל אדם בישראל — יהודי וערבי — השואף
לסוציאליזם, לפתרון יציב לסכסוך הישראלי-ערבי, לעתיד מאושר
להמוני העובדים היהודים והערבים כאחד, להצטרף לארגון זה.
אנו קוראים במיוחד לחברי מק"י — יהודים וערבים — לפנות
עורף ללאומנות ולסלק מן הדרך את ההנהגה הלאומנית האופורטר
ניסטית ולהקים אתנו כוח סוציאליסטי חזק, רענן, תוסס, מהפכני
ודמוקראטי, אשר ייאבק למען מהפכה בישראל, מהפכה אשר תאפשר
את גיוס הפוטנציאל החבוי בישראל, למען השתתפותו הפעילה
בתהליך האיחוד והסוציאליזם שהחל בסביבתנו.

דפוס מל"ן בע"מ

המחיר: 50 אג'

חוברת זאת ניתן להשיג גם במהדורה ערבית